

Володимир Антонюк,
*Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк*
Надія Антонюк,
*Луцький педагогічний коледж,
м. Луцьк*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ В УПРАВЛІННІ ТА МЕТОДИЧНІЙ РОБОТІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті висвітлюються теоретичні аспекти використання інтерактивних методів навчання в управлінні та методичній роботі початкової школи. Головну увагу приділено характеристиці найбільш ефективних інтерактивних методів для підвищення професійного рівня педагогів. Встановлено, що інтерактивний метод – це певний підхід до управлінського процесу, пов'язаний з удосконаленням професійного рівня педагогів. Інтерактивні методи пробуджують в слухачів інтерес та мотивацію, навчають самостійному мисленню та діям.

Ключові слова: інтерактивні методи, управління, методична робота, початкова школа.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Головною силою, що спонукає до розвитку та саморозвитку більшої частини педагогів виступають способи організації їх методичної діяльності. Перевагою інтерактивних методів методичної роботи із педагогами є посилення пізнавальної діяльності особистості, надання відносинам між колегами характеру взаєморозуміння, взаємодії, створюючи поле спільного творчої напруги, емоційного переживання. Педагог починає оцінювати свою діяльність не тільки з позиції корисності його результатів, але етично їх осмислює. Це в значній мірі має послужити і фундаментом для творчого саморозвитку особистості педагога.

Важливо використовувати такі інтерактивні методи управлінської та методичної роботи, які активізують процеси саморозвитку і виявляють творчі

здібності – це і створення проблемних ситуацій, і дослідницька робота, ділова гра тощо.

Разом з тим потребують дослідження сучасні особливості використання потенціалу інтерактивних методів в системі управлінської та методичної роботи в початковій школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерактивні та інноваційні методи навчання і управління в системі навчальних закладів ґрунтовно описані в працях І. Мельник, О. Пометун, В. Сергєєвої, І. Томашевської. Дослідження Н. Алєндарь, Н. Аніскіної, В. Сагуйченко присвячені проблемам управління закладами освіти в сучасних умовах. Значний внесок у розробку теоретичних і практичних питань організації та здійснення методичної роботи у педагогічному процесі початкової школи зробили В. Раус, В. Ушмарова, І. Залізко.

Мета статті – розкриття особливостей використання інтерактивних методів для підвищення результативності управління та методичної роботи в початковій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна ситуація в країні вимагає інноваційних підходів в системі освіти. Умови розвитку сучасної освітньої системи є такими, що основною конкурентною перевагою і головним стратегічним ресурсом закладу освіти є люди. Одна з найважливіших завдань управлінської діяльності – організація інноваційної діяльності в початковій школі. Завдання сучасного керівника – допомогти кожному педагогу знайти в собі сили і нереалізовані можливості для підвищення своєї професійної майстерності. [1]

Важливим напрямком управлінської діяльності керівника є підвищення професійної майстерності педагогічних кадрів, підвищення мотивації на отримання більш високих результатів діяльності через використання інноваційних педагогічних технологій, інтерактивних, нестандартних форм і методів організації взаємодії учасників освітнього процесу.

Активізація творчої діяльності педагогів можлива через нетрадиційні,

інтерактивні методи і форми роботи з педагогами. Багато основних методичних інновацій пов'язані із застосуванням інтерактивних методів навчання. Інтерактивні методи захоплюють слухачів, пробуджують в них інтерес та мотивацію, навчають самостійному мисленню та діям.

Цілком очевидно, що робота з кадрами повинна бути спрямована на формування творчого колективу однодумців. Постійний зв'язок змісту управління та методичної роботи в початковій школі з результатами роботи педагогів забезпечує безперервний процес вдосконалення професійної майстерності кожного учителя. У той же час методична робота носить випереджаючий характер і відповідає за розвиток і вдосконалення всієї роботи з дітьми, в відповідно до нових досягнень у педагогічній та психологічній науці. Тому неможливо погодитися з розумінням методичної роботи, як тільки служби коригування помилок в діяльності учителя, хоча в ході її доводиться вирішувати і ці проблеми. Головним завданням сучасної методичної роботи є надання реальної, дієвої та своєчасної допомоги педагогам. Однак проблема підвищення професійної майстерності кожного педагога початкової школи, як і раніше, залишається однією з найскладніших. Іноді на організацію методичних заходів витрачається багато сил, а віддача дуже мала. Чим же пояснити все це? Думаючи, розмірковуючи з цього приводу, прийшли до висновку, що традиційні форми методичної роботи, в яких головне місце відводилося доповідям, виступам поступово втрачають своє значення через не надто високу їх ефективності і недостатній зворотній зв'язок. Сьогодні на часі є використання нових, інтерактивних форм роботи, які здатні залучення педагогів в діяльність і діалог, що передбачає вільний обмін думками. Цінність такого підходу в тому, що він забезпечує зворотний зв'язок, відвертий обмін думками, формує позитивні відносини між колегами. Стрижнем даних форм роботи з кадрами є колективні обговорення, міркування, аргументація висновків, спільна діяльність умів і талантів. [3]

Значення інтерактивних методів – досягнення таких найважливіших цілей, як:

1. Стимулювання інтересу і мотивації до самоосвіти.
2. Підвищення рівня активності і самостійності.
3. Розвиток навичок аналізу та рефлексії своєї діяльності.

Комі того, інтерактивне навчання забезпечує створення атмосфери, яка знімає у дорослих напруженість і тривожність у зв'язку з включенням в освітню діяльність. Інтерактивна діяльність забезпечує не тільки приріст знань, умінь, навичок, способів діяльності і комунікації, а й розкриває нові можливості, є необхідною умовою для становлення та вдосконалення компетентностей. До числа найбільш ефективних форм роботи з кадрами можна віднести групову роботу, в тому числі і малих групах, творчі майстерні, майстер-класи, «Круглі столи», дискусії, проектні семінари, кейс-технології, розбір ділової документації, рольові та ділові ігри, що імітують професійні ситуації тощо.[4]

Основною спрямованістю інтерактивних форм є активізація педагогів, розвиток їх креативного мислення, нестандартний вихід з проблемної ситуації.

Інтерактивність навчання педагогів забезпечується дотриманням таких принципів:

- 1) приділяти увагу кожному педагогові;
- 2) врахування його вікових та психологічних особливостей;
- 3) індивідуальний підхід;
- 4) висока якість наданого матеріалу;
- 5) активна підтримка прагнення педагога до самореалізації;
- 6) використання сучасних програм, методик і технологій;
- 7) інформатизація всіх елементів освітнього процесу. [2]

Перший ефективний інтерактивний метод, який можна застосувати в роботі з педагогами початкової школи – тренінг (швидке реагування, швидке навчання). Сучасне життя з її численними труднощами як економічного, так і психологічного характеру вимагає від людини будь-якої професії напруження всіх його моральних і фізичних сил. Педагоги виявилися в найбільш складній ситуації, так як їх праця навіть в стабільні часи відрізнялася високою емоційною навантаженістю. Негативно забарвлений психологічний стан

педагога знижує ефективність процесу виховання і навчання дітей, підвищує конфліктність у взаєминах з колегами, адміністрацією, батьками.

Педагогічний ринг – орієнтує педагогів на вивчення новітніх досліджень в психології та педагогіці, методичній літературі, сприяє виявленню різних підходів до вирішення педагогічних проблем, удосконалює навички логічного мислення і аргументації своєї позиції, вчить лаконічності, чіткості, точності висловлювань, розвиває спритність, почуття гумору. Така форма передбачає критерії оцінки відповідей, виступів і дій учасників:

- загальна ерудиція;

- професійні знання, вміння, навички;

- вміння вийти зі скрутного становища, експромт. Наприклад, педагогічний ринг: «Шляхи вдосконалення процесу навчання у початковій школі».

Кожен творчо працюючий учитель знає, як часто його відвідують чудові ідеї, раптові осяяння, які, будучи своєчасно незатребуваними, втрачаються, забуваються. Що б цього не сталося, є дискусія – це обговорення-суперечка, зіткнення різних точок зору, позицій, підходів. Не слід змішувати дискусію з полемікою, тобто цілеспрямованим, емоційним, свідомо упередженим відстоюванням вже сформованої позиції. У нашому педагогічному досвіді набули поширення згорнуті форми дискусій, до яких відносяться: круглий стіл, техніка «акваріума». Його основне завдання виробити навички критичної оцінки різних підходів до вирішення конкретних питань в практиці роботи початкової школи, вмінню аргументовано відстоювати свою точку зору, формувати культуру ведення дискусії. Теми для круглих столів можуть бути різними, але вони обов'язково повинні містити в своїй формулюванні альтернативні елементи. Наприклад, – «Проблеми взаємодії громадського і сімейного виховання на сучасному етапі», «Нова українська школа – якою їй бути?», «Сила особистості учителя. В чому вона? »,« Десять заповідей творчої особистості. Ви з ними згодні?».

Симпозіум – обговорення, в ході якого учасники виступають з

повідомленнями, що представляють їх точки зору, після чого відповідають на питання аудиторії.

Дебати – обговорення, побудоване на основі заздалегідь обумовлених виступів представників двох протиборчих груп.

«Судове засідання» – обговорення, що імітує судовий розгляд (слухання справи).

КВН, Що? Де? Коли ?, Щасливий випадок. Успішно використовується для вироблення швидкої реакції на зміну педагогічної ситуації, вміння знайти оптимальний варіант вирішення завдання.

Педагогічні ситуації, експромт – метод активізації педагогічного пізнання в процесі повсякденного спілкування, взаємозв'язку з дітьми, батьками, колегами. Наприклад, дитина повідомляє педагогу, що мама і тато розійшлися, і у нього тепер буде новий тато. Яка може бути реакція педагога?

Недоліком традиційних форм роботи (поряд з певними перевагами) є те, що не всі учителі виступають в ролі активних учасників. Усунення цього недоліку сприяє ділова гра та інші інноваційні форми роботи з педагогічними кадрами. [5]

Ділова гра може бути використана не тільки як залікове заняття за результатами теоретичного семінару актуальної для початкової школи проблеми, але і при розробці рішень нової проблеми. Наприклад: «Чи легко бути першокласником?»

Ефективною формою, на наш погляд, є проведення виставки - ярмарки педагогічних ідей, аукціон. Грамотно підготовлена і проведений, він стимулює педагогів до самоосвіти. Тому основний результат виставки-ярмарки – помітне професійно-особистісне зростання учителів. Завдяки цій формі роботи з педагогами створюються умови для появи нових ідей, встановлення і розширення ділових і творчих контактів з колегами.

Майстер клас. Його основна мета – знайомство з педагогічним досвідом, системою роботи, авторськими знахідками і всім тим, що допоможе педагогу досягнути найкращих результатів. Майстер - клас можна проводити як для

окремої школи, так і для педагогів міста і області.

При школі можуть організовувати гуртки якості за ініціативою адміністрації, з урахуванням делегування повноважень. Провідний метод – «мозковий штурм» або «мозкова атака». Обов'язковою умовою при організації гуртка є наявність педагога, здатного навчати колег без допомоги адміністрації.

Педагогічне «ательє» або педагогічна майстерня. Їх мета: педагог-майстер знайомить членів педагогічного колективу з основними ідеями своєї виховно-освітньої системи і практичними рекомендаціями щодо її реалізації. Також йде виконання індивідуально-практичних завдань з метою їх подальшого використання в роботі з дітьми. Наприклад: «Розвиток творчої уяви молодшого школяра засобами художньої літератури, експериментування».

«Коучинг-сесія» – інтерактивне спілкування, розвиваюче консультування, дискусія (питання – відповідь). Принцип «Зроби за мене» практично не діє, тут педагог не отримує порад і рекомендацій, а лише відповідає на питання, які йому задає консультант, і сам знаходить і шляхи для вирішення проблем. Конфуцій говорив: «Давай настанови тільки тому, хто шукає знань. Роби допомогу тільки тому, хто не вміє виразно висловлювати свої заповітні думи. Навчай тільки того, хто здатний, дізнавшись про один кут квадрата, уявити собі інші три». В даному процесі здійснюється індивідуальна підтримка педагогів, які ставлять перед собою завдання професійного та особистісного зростання, підвищення персональної ефективності. Наприклад: «Робота з педагогами, що атестуються».

Ще одна форма інтерактивної роботи з педагогами, яку варта використовувати перед відкритими заходами для учителів міста, області, батьків – це настрій педагога на успішну роботу – «Квік - настройка»:

1) Якщо ви хочете подобатися людям – посміхайтесь! Посмішка, сонячний промінчик для засмучених, протиотрута, створена природою від неприємностей.

2) Ви найкращі і найкрасивіші, нехай все манекенниці світу вам позаздрять.

3) Є люди подібно золотій монеті: чим довше працюють, тим дорожче цінуються.

4) Немає кращої подруги, ніж улюблена робота: не старіє, і старіти не дає.

5) Труднощі загартовують на шляху до щастя.

На нашу думку ефективним також є застосування таких інтерактивних методів як: метод «модерації», метод «Кейсів», технологія відкритого простору (ТВП), метод SWOT – аналізу та презентація.

Метод «модерації» (moderator - посередник, регулятор). Цей метод дозволяє «змусити» людей діяти в одній команді для розробки в найкоротші терміни конкретних реалізованих пропозицій, націлених на вирішення проблеми.

При використанні цього методу кожен педагог може:

- зосередитися на змісті;
- діяти цілеспрямовано;
- зберегти можливість для імпровізації;
- проявити самостійність кожного учасника обговорення;
- проводити обговорення в невимушеній, колегіальній обстановці.

Метод мимоволі створює колегіальну обстановку, не опитування або виступ по черзі, а прийняття рішення в процесі роботи.

Метод «модерації» може застосовуватися як окремий метод або синтезуватися з «Технологією відкритого простору», яка також передбачає: активну участь кожного, створення демократичної атмосфери, рівність можливостей, відкритість і співробітництво, взаємодія, спілкування, розвиток і обмін ідеями.

Технологія відкритого простору розглядається як інтерактивний метод успішного стимулювання педагогів на творчу креативну діяльність. Треба відзначити, що при використанні ТВП на педраді не потрібно детально розробленого порядку денного і плану роботи, а також додаткових матеріалів, вони будуть тільки заважати роботі. Це принципова відмінність даної форми організації педради від традиційних. Як же організувати роботу за допомогою

методу ТВП? Розглянемо основні терміни організації роботи.

Тема. Для ефективного використання ТВП формулюється приваблива тема для педагогів, яка буде центральним механізмом для концентрації дискусії і натхнення учасників педради.

Група. Для ТВП найкраще використовувати велику групу педагогів – мінімум 20 осіб. Якщо учасників менше, втрачається необхідне різноманіття, яке необхідно для справжнього взаємообміну. Лідеру необхідно забезпечити свободу висловлювання будь-якої точки зору, на це потрібно націлити педагогів спочатку.

Час, необхідний для проведення зустрічі, залежить від специфіки очікуваних результатів. За методикою від 1 години до 5 годин.

Простір. Істотним фактором при організації простору є комфорт. Найкраще використовувати велику кімнату з невеликими куточками для роботи малих груп. Використовуються стільці, які можна рухати, маленькі столики, тумби, навколо яких можуть об'єднуватися робочі групи.

Вихідна розстановка – це розставлені в півколо стільці, велика біла стіна в кімнаті або дошка, щоб можна було прикріплювати папір з клейкою стрічкою. Центр кола повинен бути порожнім.

Розглянемо етапи ТВП в синтезі з методом «модерації»:

Перший етап – опитування педагогів. На початку педради проводиться опитування педагогів. Чого чекають вони від цього педагогічної ради? Наскільки актуальна тема для них особисто, в їх роботі.

Другий етап – пошук. Пошук самого актуального для педагогів питання, на який би вони хотіли отримати відповідь на педагогічній раді. Педагоги, на листках анонімно пишуть питання. Після, зібрані листки групуються за темами або напрямками роботи. На цьому етапі у деяких педагогів виникають труднощі в формулюванні питання, особливо у молодих фахівців, тому краще заздалегідь націлити їх на специфіку педради, познайомити з темою.

Третій етап – вибір. На плакаті поміщаються всі зібрані у педагогів листки з відповідями і розподіляються за змістовним кластерам (групами). Потім всі

члени педагогічної ради діляться на робочі групи в залежності від кількості кластерів.

Четвертий етап – опрацювання. Педагоги в робочих групах детально працюють над обраною темою. Треба відзначити, що на цьому етапі при первинному використанні методу у деяких педагогів виникають проблеми в обговоренні питань. Вони спочатку не розуміють, як можна обговорювати питання, на який вони самі хочуть отримати відповідь. Вони чекають, коли їм хтось пояснить або детально розповість, як вирішити цю проблему. Розуміння приходить тільки в процесі обговорення питання. Тому іноді необхідна допомога лідера (керівника або методиста). Для допомоги педагогам роздають заздалегідь роздруковані картки з таблицями, на яких стоять питання. Педагоги вибирають ті картки, на яких питання їм більш зрозумілі і близькі.

Картка № 1

Якщо так, то як?	Якщо ні, то в чому причини? (стримуючі фактори)
Що ще можна зробити?	Що я уже роблю? (обмін досвідом)

Картка № 2

Як має бути?	Як є насправді?
Що для цього має бути зроблено?	Що маємо зробити спочатку?

Картка № 3

Аргументи «за»	Аргументи «проти»
Що ще не зрозуміло?	Що повинні спочатку зробити?

П'ятий етап – обговорення конкретних заходів для вирішення проблеми.

Картка 4

Що?	Для чого?	Хто?	Коли?
Дія (дієслово)...			
Запросити			
Обновити			

Шостий етап – підсумок. Зачитуються всі запропоновані педагогами заходи. З окремих висновків робочих груп складається загальний висновок. В кінці педради йде оцінка роботи над темою. (Чи задоволені педагоги результатом

обговорення? Чи влаштовують їх запропоновані перспективи вирішення?) При цьому хочеться відзначити, що не завжди педагоги задоволені результатом обговорення. У цьому випадку необхідно зробити аналіз роботи педагогів, виявити причини неефективності обговорення.

Як висновок, потрібно відмітити, що усі перераховані методи досить результативні. Після їх застосування виявляються позитивні зміни загального рівня професійної компетенції педагогів. Таким чином, застосування інтерактивних методів навчання дозволяє створити умови для самостійної і творчої роботи педагогів, познайомитися з пропонованим досвідом роботи, розвинути вміння працювати колективно, підвищити педагогічну компетентність.

Джерела та література

1. Алєндарь Н.І. До проблеми управління загальноосвітнім навчальним закладом у сучасних умовах / Н.І. Алєндарь // Молодь і ринок. – березень 2015. – № 3 (122). – С. 127–130.
2. Антонюк В.З. Сучасні інформаційні технології в системі інтерактивного навчання. / В.З. Антонюк // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лєси Українки. Серія: Педагогічні науки, №20. – Луцьк, 2009. – С.15-19
3. Мельник І.М. Науково-дослідна робота у професійному становленні майбутнього педагога. / І.М. Мельник // Збірник наукових праць Донецького національного технічного університету. Серія: Педагогіка. Психологія. Соціологія. - Донецьк.: ДВНЗ «ДОН НТУ», 2009 - №4. – С.169 – 175
4. Сергєєва В.Ф. Імітаційні ігрові методи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів – майбутніх педагогів / В.Ф. Сергєєва // ISBN 9787637903249 International scientific-praktikal congress of teachers and psychologists “The generation of scientific ideas”, the 17-18th of February, 2015, Geneva (Switzerland). – С. 21-25.
5. Томашевська І.П. Діалогове навчання – умова формування творчої особистості вчителя / І.П. Томашевська // Вісник Дніпропетровського ун-ту.- Д.: Вид-во ДНУ, 2014. Вип. 7 – С.131-133.

References

1. Alendar N.I. Do problemy upravlinnia zahalnoosvitnim navchalnym zakladom u suchasnykh umovakh / N.I. Alendar // Molod i rynok. – berezen 2015. – № 3 (122). – S. 127–130.
2. Antoniuk V.Z. Suchasni informatsiini tekhnolohii v systemi interaktyvnoho navchannia. / V.Z. Antoniuk // Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnogo universytetu im. Lesi Ukrainky. Serii: Pedagogichni nauky, №20. – Lutsk, 2009. – S.15-19

3. Melnyk I.M. Naukovo-doslidna robota u profesiinomu stanovlenni maibutnoho pedahoha. / I.M. Melnyk // Zbirnyk naukovykh prats Donetskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Seriya: Pedahohika. Psykholohiia. Sotsiolohiia. - Donetsk.: DVNZ «DON NTU», 2009 - №4. – S.169 – 175

4. Serheieva V.F. Imitatsiini ihrovi metody aktyvizatsii navchalno-piznavalnoi diialnosti studentiv – maibutnikh pedahohiv / V.F. Serheieva // ISBN 9787637903249 International scientific-praktikal congress of teachers and psychologists “The generation of scientific ideas”, the 17-18th of February, 2015, Geneva (Switzerland). – С. 21-25.

5. Tomashevskia I.P. Dialohove navchannia – umova formuvannia tvorchoi osobystosti vchytelia / I.P. Tomashevskia // Visnyk Dnipropetrovskoho un-tu.- D.: Vyd-vo DNU, 2014. Vyp. 7 – S.131-133.

Владимир Антонюк, Надежда Антонюк. Использование интерактивных методов в управлении и методической работе начальной школы.

В статье освещаются теоретические аспекты использования интерактивных методов обучения в управлении и методической работе начальной школы. Главное внимание уделено характеристике наиболее эффективных интерактивных методов для повышения профессионального уровня педагогов. Интерактивный метод – это определенный подход к управленческому процессу, связанный с совершенствованием профессионального уровня педагогов. Интерактивные методы пробуждают у слушателей интерес и мотивацию, обучают самостоятельному мышлению и действиям.

Ключевые слова: интерактивные методы, управление, методическая работа, начальная школа.

Volodymyr Antoniuk, Nadia Antoniuk. Use of interactive methods in the management and methodical work of primary school.

The article highlights the theoretical aspects of the use of interactive teaching methods in the management and methodical work of primary school. The main attention is given to characterizing the most effective interactive methods for raising the professional level of teachers. An interactive method is a specific approach to the management process, connected with the improvement of the professional level of teachers. Interactive methods arouse interest and motivation among listeners, teach independent thinking and actions.

Key words: interactive methods, management, methodical work, elementary school.